

УДК 796.03

Ковальчук В.Я.

АНАЛІЗ ПРОГРАМНО-НОРМАТИВНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ПОЛЬЩІ

У статті поданий аналіз програмно-нормативного забезпечення фізичного виховання вищих навчальних закладів Польщі. Вказується, що фізичного виховання у польських ВНЗ спрямоване до європейської моделі педагогічного процесу. Досвід програмно-нормативного забезпечення в Польщі спонукає до демократичних принципів розвитку системи фізичного виховання, широкого використання можливостей індивідуалізації навчального процесу, творчих підходів до інтересу та можливостей учасників навчання.

Ключові слова: фізичне виховання, вищі навчальні заклади, студенти, програмно-нормативні документи.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Прагнення незалежної української держави до інтеграції у світове співтовариство потребує вивчення зарубіжного досвіду у всіх сферах діяльності, в тому числі у сфері освіти [2]. Фізичне виховання є органічною складовою частиною системи освіти, служить гармонійному розвитку особистості, її підготовки до самостійного життя. Поряд з цим, фізичне виховання сприяє здоровому способу життя, організації дозвілля та активного відпочинку, розвитку і відновлення фізичних сил, реабілітації та корекції здоров'я, вихованню позитивних моральних та вольових якостей [1].

Оскільки Україна зараз дуже стрімко рухається у Європейський освітній простір виникають нагальні проблеми коригування навчальних планів, робочих програм, методологій, методів і методик процесу фізичного виховання у вищому навчальному закладі в умовах кредитно-модульної організації навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливою складовою програмно-нормативних основ фізичного виховання є наявність державних програм фізичного виховання (Л.П. Матвеев, А.Д. Новиков, 1976; А.А. Гужаловский, 1986; Б.А. Ашмарін, 1990; А.П. Матвеев, С.Б. Мельников, 1991; С.М. Канишевський, 1999; Ж.К. Холодов, В.С. Кузнецов, 2001; Б.М. Шиян, 2001 та ін.), які містять науково обгрунтовані завдання та засоби фізичного виховання, комплекси рухових умінь і навичок для засвоєння щодо конкретного контингенту, переліки відповідних норм та вимог.

Водночас в Україні, наявність чималої кількості висококваліфікованих і досвідчених вчених в ділянці програмно-нормативного забезпечення (В.Г. Ареф'єв; Е.С. Вільчковський; М.Д. Зубалій; С.М. Канишевський; О.С. Куц; А.С. Нісімчук; В.В. Столітенко; С.І. Операйло; Р.Т. Раєвський; М.О. Третьяков; В.В. Шигалевський; Б.М. Шиян; С.П. Козіброцький; О.М. Вацеба; В.Р. Пасічник та ін.). А відтак, проблемними залишаються стратегічні питання рівня фізкультурної освіти та фізичної підготовленості студентської молоді, організації фізичного виховання у вищій школі, зокрема Польщі.

Тому, метою нашого дослідження стало вивчення програмно-нормативного забезпечення фізичного виховання у польських ВНЗ.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати досвід програмно-нормативного аспекту у ВНЗ Польщі.
2. Визначити сучасний стан фізичного виховання у польській вищій школі.

Методи дослідження: теоретичний аналіз і узагальнення літературних джерел, соціологічні методи (аналіз документальних матеріалів), інтернет-пошук.

Виклад основного матеріалу дослідження. Система фізичного виховання ВНЗ Польщі – одна із найстаріших в Європі і бере свій початок ще в XVII столітті. Вже тоді існувала така форма контролю як екзамен по фізичній культурі.

Ведення фізичного виховання в плани ВНЗ, як обов'язкового предмету пройшло довгий шлях. І тільки в 1952 році стало обов'язковим предметом у вищій школі. Фізичне виховання проводилось в об'ємі 2 годин на тиждень. В 1975-1985 роках по мірі розвитку спортивної бази планувалось збільшення кількості годин, призначених для обов'язкового фізичного виховання до 3 – 4 годин на тиждень. Незалежно від цього ВНЗ повинні були проводити факультативні заняття у відповідності з потребами молоді і своїми можливостями. Зміст і об'єм спортивних занять залежали від фізичного стану та інтересів студентів. Відповідно до цього програма передбачала створення наступних навчальних груп:

1. Групи загального фізичного розвитку.

2. Групи спортивної підготовки.
3. Групи спортивної спеціалізації.
4. Спортивні групи академічного спортивного союзу.
5. Групи лікувальної фізичної культури.

Крім проведення занять у зазначених вище групах програма передбачала створення окремих підрозділів, які сприяли розвитку оборонних видів спорту [4]. Передбачались обов'язкові заняття з урахуванням різного рівня фізичної підготовленості студентів, а також факультативні заняття за рамками обов'язкових тижневих занять, спортивні навчальні і туристичні табори, курси організаторів спорту, суддів, рятівників, водолазів, а також спортивні і туристичні заходи. Вперше в рамках програми з'явився спорт високих досягнень. Цей напрямок фізичного виховання був визнаний, як органічна частина роботи.

Виходячи з "Програми фізичного виховання, спорту і туризму у вищій школі на 1978 – 1985 роки" студії фізичного виховання і спорту розробляли окремі програми, в яких узагальнена специфіка ВНЗ: його умови – кадрові та матеріальні. Ці програми затверджував ректор. Студія фізичного виховання і спорту одночасно із студентськими спортивними організаціями оцінювала можливість реалізації навчальних програм. Адміністрація навчального закладу зобов'язана була створити матеріальну базу для проведення занять, яка робила б можливою реалізацію даної програми.

Положення про вищі школи, затверджене Сеймом 1982 року, змінило ситуацію. Воно давало керівництву більшу самостійність у підготовці та реалізації навчально-виховних програм, в тому числі і фізичного виховання. Разом з тим було почато обмеження як обов'язкових так і факультативних занять по фізичному вихованню, об'єм занять знизився на 50%, а в деяких ВНЗ з'явилася тенденція до ліквідації обов'язкових занять. Політичні зміни в Польщі вплинули і на фізичне виховання. Було переглянуто Положення про вищу школу. Воно розширило самостійність ВНЗ, значно зменшуючи права міністра. Положення про вищу школу передало Головній раді по справах вищої освіти право на вирішення питань, пов'язаних з розробкою мінімуму програмних вимог по фізичному вихованню.

На початку 90-х років минулого століття була спроба зрушення тенденції обмеження кількості занять. В результаті чого фізичне виховання у вищій школі було збережено, як обов'язковий предмет на який повинно бути виділено не менше 120 годин на протязі двох років навчання. Отже на зломі 1989 – 1990 років з автономією ВНЗ з'явилися дві головні тенденції:

- втрата державної монополії в питаннях вищої освіти;
- втрата впливу академічного спортивного союзу в справі керівництва фізичним вихованням у вищій школі.

Академічний спортивний союз разом з Міністерством освіти, а також зі студіями фізичного виховання і спорту запропонували узагальнену модель обов'язкового фізичного виховання для студентів. Головна ідея цієї моделі – добровільний вибір виду занять по фізичному вихованню, при мінімальному об'ємі на протязі трьох років. В тих ВНЗ, де заняття були значно обмежені, рекомендували створювати групи факультативних занять з оздоровчою спрямованістю [5].

Положення про фізичну культуру в Польщі прийняло за основу західноєвропейську модель фізичного виховання молоді, в якій основа закладається в загальноосвітніх і середніх школах [3]. В 1997 році Міністерство народної освіти провело аналіз кількості занять по фізичному вихованню на денних формах навчання. Проведений аналіз показав, що в державних вищих навчальних закладах практично всюди фізичне виховання розглядалось в якості обов'язкового предмету. Частіше всього воно проводилось, як обов'язкове на молодших курсах і як факультативне – на старших. В цілому факультативні заняття мають характер додаткових.

Аналіз роботи недержавних ВНЗ показав, що приблизно 50% з них проводять заняття по фізичному вихованню, як обов'язкові. В 40% вказаних вищих навчальних закладах студенти мають можливість приймати участь на заняттях факультативно, а в 10% студенти не проявили інтересу до подібних занять.

Вища школа організації банків в Познані в 1997 – 1998 навчальному році оголосила про значне зниження плати за навчання для студентів, які займаються в спортивних клубах.

Заняття по фізичному вихованню в державних навчальних закладах частіше всього проводяться в об'ємі 120 годин і реалізуються по 2 години на тиждень на 1-му та 2-му курсах. Стосувалось це біля 41% державних ВНЗ. Приблизно 28% виділили на заняття по 180 годин на 1-му, 2-му і 3-му курсах. 15% навчальних закладів мали в планах заняття по фізичному вихованню в об'ємі від 120 до 180 годин в залежності від спеціалізації. Інші ВНЗ виділяли для цього 30 – 60 годин, а в деяких – навіть 240 годин. Необхідно відмітити, що кількість годин, які виділяються на обов'язкові заняття по фізичному вихованню, а також кількість семестрів, в яких ці заняття проводяться, в більшості випадків залежить від характеру і виду спеціальності.

В недержавних вищих школах години на обов'язкові заняття в навчальних планах були реалізовані в межах 60 – 120 годин в перших 2 – 4 семестрах. Інші ВНЗ обмежили заняття 30 годинами.

В багатьох вищих школах студенти могли замінити обов'язкові заняття по фізичному вихованню іншими видами спорту, або рекреації. Частіше всього вони приймали участь на заняттях в спортивних

секціях клубів академічного спортивного союзу. Альтернативними формами фізичного виховання є курси підвищення спортивного рівня, заняття в групах рухової реабілітації, лікувальної гімнастики, спортивних ігор, різного виду спортивні табори та туристичні і рекреаційні поїздки.

У студіях фізичного виховання і спорту реформують системи проведення занять у напрямку покращення фізичної підготовки і наближення до загальноєвропейських норм. Перед тим, як почати займатись фізичними вправами, студенти мають право вибору рухової активності, часу тренувань, а також тренера-викладача. Студентам пропонуються найбільш популярні серед молоді види спорту та різні рівні їх проведення. Такий підхід дозволяє створити однорідні групи, що позитивно впливає на рівень проведення занять і приносить найбільше задоволення студентам.

Висновки. 1. Досвід програмно-нормативного забезпечення в Польщі спонукає до демократичних принципів розвитку системи фізичного виховання, широкого використання можливостей індивідуалізації навчального процесу, творчих підходів до інтересу та можливостей учасників навчально-виховного процесу. 2. Сучасний стан фізичного виховання у польських ВНЗ спрямований до європейської моделі педагогічного процесу, де студент самостійно вибирає навчальний матеріал для вивчення.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі полягають у подальших перспективних наукових досліджень, пов'язаних із експериментальним обґрунтуванням ефективності авторських програм фізичного виховання польських студентів.

Використані джерела

1. Вільчковський Е. Мотивація студентів педагогічних вузів Польщі до систематичних занять фізкультурою і спортом / Е. Вільчковський, А. Вільчковська, В. Пасічник, А. Чвенар // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. – Т., 2000. – №7. – С. 134-136.
2. Вільчковський Е. Реформування системи фізичного виховання у Польщі / Е. Вільчковський, А. Вільчковська, В. Пасічник // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: Зб. наук. пр. Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2002. – Т. 1. – С. 12 – 13.
3. Вільчковський Е. Валеологічна освіта студентської молоді у вищих навчальних закладах Польщі / Е. Вільчковський, А. Вільчковська, А. Чвенар // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: Зб. наук. пр. Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2002. – Т. 1. – С. 137 – 138.
4. Войнар Юзеф Физическое воспитание в польских школах / Юзеф Войнар // Теория и практика физической культуры. – 2000. – №12. – С. 45-51.
5. Стула А. Морфологическая дифференциация студенческой молодежи физкультурных факультетов различных высших учебных заведений Польши / А. Стула, Ю. Татарчук, Р. Лсекевич // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. – Т., 2000. – №7. – С. 149-155.

Kovalchuk V.

ANALYSIS-SOFTWARE SUPPORT THE STANDARD OF PHYSICAL EDUCATION STUDENTS POLAND

The desire of an independent Ukrainian state to integrate into the global community needs to study international experience in all areas, including in education. Physical education is an integral part of the education system is the harmonious development of personality, its preparation for independent living. At the same time, physical education promotes healthy lifestyles, recreation and leisure, and recovery of physical strength, rehabilitation and correction of health, education and positive moral volitional qualities.

As Ukraine is moving very rapidly in the European educational space there are urgent problems adjusting curriculum, work programs, methodologies, techniques and methods of physical education in higher education in terms of credit-module training.

In studies of physical education and sport reforming the system of employment towards improving physical fitness and approximation to European standards. Before you start to exercise, students have the option of motor activity, time, training, and coaches. Students are offered the most popular youth sports and different levels of implementation. This approach allows a homogeneous group, which positively affects the level of employments and brings the greatest satisfaction to students.

Experience of software and regulatory support in Poland leads to the democratic principles of physical education, wide use of the individualization of the educational process, creative approaches to interest and opportunities for members of the educational process.

The current state of physical education in Polish universities is directed to the European model of educational process where the student chooses to study the course material.

Key words: physical education, universities, students, program and regulations.

Стаття надійшла до редакції 01.09.2016